

Framtidens LSS 2025

Strategisk plan för utveckling av stöd till personer med funktionsnedsättning

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Innehåll

<u>Sammanfattning</u>	2
<u>Användningsområde och läsanvisning</u>	2
<u>Inledning</u>	4
<u>Tillvägagångsätt</u>	5
<u>Vision och målbild</u>	5
<u>Identifierade strategiska områden</u>	6
<u>Nuläge</u>	7
<u>Handlingsplan</u>	15
<u>Sammanfattning handlingsplan</u>	19
<u>Referenser</u>	21

Sammanfattning

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) har identifierat ett behov att se över stödet till invånare med funktionsnedsättningar. Uppdraget omfattar de som har rätt till insatser med stöd av Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det är svårt att begränsa den strategiska planeringen till endast denna målgrupp då vision, målbild och strategiskt viktiga områden berör en större målgrupp funktionsnedsatta.

I ett medskapande tillsammans med brukare, anhöriga, föreningar, förtroendevalda, utförare och andra professionella har en vision och målbild för LSS 2025 i Norrtälje kommun, tagits fram. Medskapare och intressenter har också tagit del av underlaget innan planen slutligen fastslagits.

Planen innehåller vision och målbild. Kommunalförbundets vision för LSS 2025 är att sätta hög tilltro till alla invånares förmåga att själva forma sina liv. Vara möjliggörare för allas rätt till självbestämmande och inflytande över sin vardag samt rätt att fullt ut delta i samhället, genom hela livet. Målbilden består av tre delar:

1. Tror på individen och individens förmåga
2. Öppna dörrar till världen
3. Finnas för den enskilde i varje skede i livet

Utifrån vad som sammantaget framkommit i öppna forum, workshops och enskilda möten, aktuellt kunskapsläge och situationen lokalt i Norrtälje kommun har ett antal strategiska områden identifierats:

- God kvalitet och hög rättssäkerhet i myndighetsutövning och uppföljning av insatser
- Jämlikhet i hälsa och livsvillkor
- Självbestämmande och delaktighet
- Stöd till anhöriga
- Bostadsförsörjning
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Nulägesbeskrivningen med aktuellt kunskapsläge kopplat till situationen i Norrtälje kommun visar förhållanden som har stor påverkan på frågan om stöd till personer med behov av insatser enligt LSS. Det pågår en översyn av både LSS-lagstiftningen och socialtjänstlagen. Betänkanden ska lämnas i december och förändringar kan komma att ske under 2019/2020. Personer med funktionsnedsättning har generellt sett sämre hälsa och livsvillkor, åtgärder behövs på flera nivåer.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Det finns framtida stora behov lokalt inom området bostadsförsörjning. Nationellt råder det brist på personal inom vård och omsorg vilket också påverkar Norrtälje kommun. Åtgärder kan göras samordnat med arbetet om lokal kvalitetsplan för äldre. Delaktighet, tillgänglighet och självbestämmande är centrala begrepp och är också det som i hög grad präglar den vision och målbild som finns beskriven i planen. Dokumentets försättsblad illustrerar de ord som växte fram vid ett möte tillsammans med brukare, föreningar, anhöriga och professionella där den s.k. ”Open Space” metoden användes. Open Space är en möteteknik som bygger på dialog och delaktighet.

I en handlingsplan 2019 – 2025 redovisas för åtgärder att nå vision och målbild kopplat till varje strategiskt område. Aktiviteter inom de olika strategiska områdena kommer att ske under hela planperioden. Som komplement till handlingsplanen refereras till vad KSON skriver i sin verksamhetsplan för åren 2018 – 2020, om att nya ersättningsmodeller behöver tas fram och att stora utvecklingsarbeten ska genomföras inom alla verksamhetsområden samt till de ekonomiska förutsättningarna, enligt budget och planering, för perioden 2019-2021.

Den strategiska planen är en startpunkt för arbetet mot Framtidens LSS 2025 i enlighet med den fastställda vision och målbilden. Det fortsatta arbetet kommer att ske i dialog med brukare, anhöriga, organisationer, utförare och professionella externt och internt.

Användningsområde och läsanvisning

Handlingsplanen är förvaltningens styrdokument för det strategiska arbetet LSS 2025. En första uppföljning är beslutad till juni 2019.

Den strategiska planen består av fyra delområden: vision och målbild, nuläge, identifierade strategiska områden och handlingsplan.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Inledning

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) har identifierat ett behov att se över stödet till invånare med funktionsnedsättningar. Stödet behöver utvecklas i takt med nationell översyn av Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SOL) samt lokala behov. Strukturförändringar och en långsiktig planering krävs för att möta samtidens och framtidens krav. Strategiskt viktiga områden som identifierats presenteras tillsammans med långsiktiga insatser för att säkerställa god kvalitet för målgruppen. De åtgärder som planeras syftar att leda till förstärkt kvalitet, funktionella insatser, jämlikhet i levnadsvillkor, full delaktighet i samhället och en hållbar kostnadsutveckling.

Uppdraget är avgränsat till personer som har rätt till insatser enligt LSS, idag drygt 500 personer i Norrtälje kommun. Det är svårt att begränsa den strategiska planeringen till endast denna målgrupp då vision, målbild och strategiskt viktiga områden berör en större grupp kommuninvånare med funktionsnedsättningar som delar liknande behov och svårigheter. Exempel på andra berörda målgrupper är personer som kan ha rätt till insatser enligt LSS men inte ansökt, barn och unga som med stigande ålder kan bli föremål för insatser enligt LSS och personer med psykiatriska diagnoser som har insatser enligt SoL. Folkhälsomyndigheten ställer i den nationella folkhälsoenkäten frågor om nedsatt funktionsförmåga. Vid den senaste undersökningen var andelen personer med nedsatt funktionsförmåga cirka 21 procent. Det är vanligare med funktionsnedsättning bland personer som är 45 år eller äldre och allra vanligast är det bland de äldsta (65–84 år). Andelen personer med funktionsnedsättning är lägre bland dem med hög utbildning jämfört med lågutbildade.

POSTADRESS

Box 801, 761 28 Norrtälje

ORGANISATIONSNUMMER

222000-1891

BESÖKSADRESS

Rubingatan 2

TELEFON

+46 17 67 10 00

TELEFAX

+46 17 67 10 55

E-POST

registrator.sjukvardomsorg@norrtalje.se

WEBB

norrtalje.se

PLUSGIRO

4761002-7

BANKGIRO

5063-8394

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Tillvägagångsätt

Invånare inom målgruppen för insatser enligt LSS, deras anhöriga, föreningar, förtroendevalda, utförare inom området, professioner såsom skola, habilitering, barn- och ungdomspsykiatri, socialtjänst, överförmyndaren och fritidsverksamheter har aktivt deltagit i arbetet. Samtliga identifierad nyckelpersoner inom KSON har deltagit. Medskapandet, både det interna och det externa, har skett löpande och erbjudits i varierande former såsom gruppträffar, individuella möten, skriftligt och genom platsbesök i berörda verksamheter. I ett mötes forum enligt ”Open space”-metoden har underlaget till vision och målbild vuxit fram. Open Space är en mötesteknik som bygger på dialog och delaktighet. Resultatet av mötet finns illustrerat på dokumentets försättsblad. I efterföljande workshops har de medskapande lämnat underlag till valet av strategiskt viktiga områden genom att prioritera bland de konkreta förslag som arbetades fram i ”Open space” forumet.

Som komplement har aktuellt kunskapsläge inhämtas inom strategiska områden och satts i relation till situationen i Norrtälje kommun. Därefter har medskapare och intressenter tagit del av underlaget och lämnat synpunkter innan planen slutligen antagits.

Vision och målbild

Vision

Kommunalförbundets vision för LSS 2025 är att sätta hög tilltro till alla invånares förmåga att själva forma sina liv. Vara möjliggörare för allas rätt till självbestämmande och inflytande över sin vardag samt rätt att fullt ut delta i samhället, genom hela livet.

Målbild

Genom att bryta ned visionen i målbilder konkretiseras visionens nyckelord. Målbilderna fångar det som är essensen i den samlade visionen.

- **Tror på individen och individens förmåga**

KSON:s arbete ska präglas av en grundsyn att den enskilde är expert på sina behov och myndighetens roll är att göra det möjligt för individen att uppnå goda levnadsvillkor. Individer med behov av insatser och dennes närstående ska bemötas med tilltro. Individens rätt att välja och byta utförare ska vara stark. Bedömningar ska göras utifrån ett helhetsperspektiv. Handläggningen ska hålla god kvalitet, vara rättssäker och kunskapsbaserad. Den enskildes rätt till delaktighet och att lämna synpunkter/klagomål ska säkerställas.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

- **Öppna dörrar till världen**

Den enskilde som är i behov av insats enligt LSS ska kunna erbjudas en bred flora av möjligheter och utmaningar som ger utrymme för att lära nytt genom hela livet. KSON ska ligga i framkant när det gäller digitalt stöd som kan stärka den enskildes möjligheter att delta i samhället utifrån sina behov och förmågor samt underlätta i vardagen.

- **Finnas för den enskilde i varje skede i livet**

Insatserna enligt LSS ska möta den enskilde i det skede i livet där hen just då befinner sig. Stödet som erbjuds ska bygga på kunskap, kompetens och resurserna ska motsvara den enskildes behov. Stöd till anhöriga ska vara behovsanpassat och utbudet varierat. Det ska finnas stora möjligheter till delaktighet och valfrihet vad gäller insatserna daglig sysselsättning och särskilda boenden.

Identifierade strategiska områden

Utifrån vad som sammantaget framkommit i dialog med de medskapande, aktuellt kunskapsläge och situationen lokalt i Norrtälje kommun har ett antal strategiska områden identifierats:

- God kvalitet och hög rättssäkerhet i myndighetsutövning och uppföljning av insatser
- Jämlikhet i hälsa och livsvillkor
- Självbestämmande och delaktighet
- Stöd till anhöriga
- Bostadsförsörjning
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Nuläge

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

KSON är en självständig myndighet som bildades i januari 2016. KSON består av två medlemsorganisationer, Norrtälje kommun och Stockholms läns landsting. Medlemsorganisationerna har gett förbundet i uppgift att utifrån behoven hos invånare i Norrtälje kommun, bedriva, beställa och ansvara för hälso- och sjukvård samt omsorg om äldre och funktionshindrade.

KSON är organisatoriskt indelat i tre avdelningar: avdelning för stöd och utveckling som huvudsakligen arbetar med interna stöd- och utvecklingsprocesser, biståndsavdelningen som ansvarar för myndighetsutövning gentemot enskilda som ansöker om bistånd enligt SOL eller LSS samt beställaravdelningen som ansvarar för upphandling, avtal och uppföljning i enlighet med behovet av hälso- sjukvård och omsorg hos invånarna i Norrtälje kommun. Under förbundet ligger det helägda vårdbolaget Tiohundra AB som myndigheten på medlemsorganisationernas uppdrag har det totala ägaransvaret för. KSON upphandlar hälften av invånarnas behov av hälso- sjukvård och omsorg från vårdbolaget Tiohundra AB och hälften från övriga aktörer.

Omsorgen inom LSS-området drivs idag huvudsakligen av KSON. Direktionen har gett förvaltningen i uppdrag att ta fram en handlingsplan för verksamhetsövergång av LSS verksamheter från eget driftsansvar till upphandlad drift. En tidplan för den etappvisa övergången ska presenteras i oktober 2018. Övergången från egen till upphandlad drift sker under förutsättning att de verksamheter som idag bedrivs i egen drift efter ansökan hos Inspektionen för vård och omsorg, IVO beviljas erforderliga tillstånd.

Aktuellt kunskapsläge

Översyn av LSS lagstiftningen och socialtjänstlagen

Regeringen beslutade våren 2016 om en översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Av det ursprungliga uppdraget och det tilläggsuppdrag som gavs i maj 2018 framgår att uppdraget har ett tydligt fokus på att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans. Detta genom en grundläggande översyn av incitament och förutsättningar för val av personlig assistent, nödvändiga förändringar i regelverket samt genom förstärkt kvalitet och träffsäkerhet i övriga insatser i LSS. Förslagen ska inte sammantaget leda till att behovet av anslagna medel ökar jämfört med dagens nivå. Om några förslag bedöms öka kostnaderna för insatser enligt LSS som en följd av ökad kvalitet och träffsäkerhet, ska kostnadsökningen finansieras. Kravet att föreslå besparingar inom assistansersättningen är borttaget i tilläggsuppdraget. Uppdraget ska redovisas senast i december 2018.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Inspektionen för socialförsäkringar har redan 2015 på regeringens uppdrag (Rapport 2015:9) rapporterat om de problem som finns med nuvarande lagstiftning inom assistentersättningen. De problem som har identifierats rör otydlig lagstiftning, delat huvudmannaskap, incitamentsproblem, begränsade möjligheter till kontroll och integritetsproblem. Ett av incitamentsproblemen i lagstiftningen är att utformningen av ersättningen innehåller drivkrafter för att öka antal timmar och kan även ha negativa incitament vad gäller att utveckla andra stödformer. I uppdraget lyfts också upp ett problemområde, barn och unga som riskerar att fara illa då insynen i en del barn och ungas levnadsförhållanden är begränsade. Socialstyrelsen har tidigare även påpekat att det finns generella brister i tillsynen av personlig assistans. I praktiken sker ingen uppföljning av assistansens kvalitet.

I uppdraget lyfts också fram att den övergripande målsättningen i lagstiftningen är att daglig verksamhet ska leda till att den enskilde på sikt ska få möjlighet till lönearbete. Denna målsättning har inte uppfyllts.

Regeringen beslutade i april 2017 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av socialtjänstlagen. Uppdraget ska slutredovisas i december 2018. Ett delbetänkande lämnades i maj i år ”Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32).

Delbetänkandet lyfter främst det främjande och förebyggande perspektivet och hur ansvaret som finns inom dessa områden redan idag, kan utvecklas och förstärkas. De specifika målgrupper som beskrivs i betänkandet är främst barn och äldre. Inom funktionshinderområdet lyfter man i betänkandet det förebyggande perspektivet kopplat till att vara anhörig. Exempelvis gruppen unga omsorgsgivare är en ofta bortglömd grupp. Enligt vissa studier kan de omfatta så många som sju procent av elever i årskurs nio som utför ett omfattande omsorgsarbete. De ungas omsorgsansvar hänger ofta ihop med en förälders missbruk, psykiska ohälsa, funktionsnedsättning eller allvarliga sjukdom.

Två grundläggande principer i lagstiftningen lyfts fram, frivillighet och helhetssyn. Utredaren ska i den fortsatta översynen särskilt analysera vilken funktion särreglering och mål för olika grupper fyller för enskilda när det gäller insatser för livsföringen i övrigt. Analysera hur indelningen och målen påverkar behovsbedömningen och genomförande av insatserna samt helhetssyn.

Hälsa hos personer med funktionsnedsättning

Regeringen antog 2011 en strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken under perioden 2011–2016. Folkhälsomyndigheten har inom ramen för det första delmålet följt upp hälsa och förutsättningar för hälsa bland personer med, respektive utan funktionsnedsättning. Här ingår även att följa upp hälsan och förutsättningar för hälsa bland föräldrar med funktionsnedsättning och bland vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning. I det andra delmålet har Folkhälsomyndigheten följt upp hur kommunerna i sina styrdokument och i sitt hälsofrämjande och förebyggande folkhälsoarbete inkluderar personer med funktionsnedsättning. Uppdraget slutredovisades i mars 2016.

Sammanfattningsvis rapporterar Folkhälsomyndigheten att personer med funktionsnedsättningar har sämre livsvillkor än befolkningen i övrigt. De förvärvsarbetar i lägre utsträckning än övriga befolkningen och de som gör det är mer oroliga att förlora sin anställning. Det är också vanligare att sakna marginal för oförutsedda utgifter och att inte kunna betala sina räkningar bland dem som har en funktionsnedsättning jämfört med övriga. Även levnadsvanor skiljer sig. Det är vanligare med fetma, stillasittande fritid, daglig rökning och låg konsumtion av frukt och grönt hos personer med funktionsnedsättningar än hos övriga befolkningen. Även tandhälsan skattas sämre bland personer med funktionsnedsättning. Det är betydligt vanligare att rapportera svår huvudvärk, värk i skuldror, nacke, axlar, rygg och höft samt ischias bland personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning uppger också att de i betydligt större utsträckning är trötta, har sömnbesvär, känner stress och har ångslan, oro och ångest jämfört med befolkningen i övrigt. Vårdnadshavare till barn som har funktionsnedsättning rapporterar sämre livsvillkor och sämre hälsa än vårdnadshavare till barn som inte har funktionsnedsättning.

Folkhälsomyndighetens enkät från 2015 visar att drygt 50 procent av de svarande kommunerna inkluderar personer med funktionsnedsättningar i planeringen av det ordinarie folkhälsoarbetet. I 66 procent av kommunerna följs hälsoutvecklingen för personer med funktionsnedsättning i hög grad eller mycket hög grad.

Allt fler personer med intellektuella funktionsnedsättningar uppnår en ålder som motsvarar pensionsålder och däröver. Det kommer att ställa krav på stödet som ges till denna målgrupp och det saknas kunskap inom området. Lunds universitet har inlett en studie av hur personer över 55 år med intellektuella funktionsnedsättningar mår. Trots att livslängden har ökat markant för äldre med utvecklingsstörning på senare år, pekar preliminära resultat från studien på att de både är mycket sjukare och har en kraftigt ökad risk att dö tidigare i livet än övriga i befolkningen.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Riskerna tycks bland annat hänga samman med svårigheter att kommunicera med vårdpersonal om smärtor och andra tecken på sjukdomar eller skador som uppstår i stigande grad när man blir äldre. Störst är behoven hos gruppen i åldern 55-70 år. Även för andra grupper av personer med funktionsnedsättningar behövs ökad kunskap i takt med att fler åldras. Med åldern fungerar kroppen lite sämre än tidigare och med en funktionsnedsättning blir det ofta ännu mer påtagligt då marginalerna är sämre.

Delaktighet, tillgänglighet och självbestämmande

Myndigheten för delaktighet har i uppdrag att verka för att funktionshinderspolitiken ska få genomslag i hela samhället. Full delaktighet är ett centralt begrepp inom funktionshinder området. Delaktighet handlar om möjligheten för alla, oavsett funktionsförmåga, att vara delaktiga inom samhällets alla områden, till exempel på arbetsmarknaden, i skolan och offentliga miljöer. En förutsättning för delaktighet är att samhället är tillgängligt, både fysiskt tillgängligt och med tillgänglig information och kommunikation. Ytterst handlar delaktighet och tillgänglighet om att personer med funktionsnedsättningar kan leva ett självständigt liv och delta i samhället på lika villkor som andra. Samhällets mål inom dessa områden syftar att nå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet har identifierat fyra områden inom vilka man bedriver och stödjer utveckling:

- Hur statliga myndigheter och organisationer kan bli tillgängliga för alla
- Delaktig kommunikation
- Digital teknik
- Jobb för alla

En metod för att ge medbestämmande till en ”svagare” grupp gentemot en ”starkare” är den s.k. Delaktighetsmodellen. I dialog om viktiga frågor som berör den svagare gruppen skapas så kallade stafettfrågor som en särskilt utbildad vägledare förmedlar mellan parterna. Stafettfrågorna utgör den röda tråden genom en delaktighetsslinga och håller samman dialogen till en enhet även om den är uppdelad i flera gruppsamtal. Metoden är spridd i 134 kommuner och används framförallt inom funktionshinderområde LSS.

Självbestämmande och integritet är en av grundprinciperna i LSS. Frågan ställer personal i olika etiska dilemman. Bland annat framgår detta i en studie vid FOU Södertörn om självbestämmande på en gruppbostad.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Det framkommer att när personalen blir medveten om sitt agerande i förhållande till de boendes rätt till självbestämmande, uppstår ett dilemma där grundfrågan rör självbestämmande för de boende kontra risken för underlåtenhet från personalens sida. För att klara balansgången krävs kontinuerlig reflektion och handledning tillsammans med arbetsledare och kolleger.

En förutsättning för goda livsvillkor och delaktighet för personer med funktionsnedsättningar är rätten till meningsfull sysselsättning och arbete. De individuella förutsättningarna för att klara ett arbete ser naturligtvis olika ut eftersom de individuella variationerna är stora, men exempel på riktade insatser visar att betydligt fler än de som idag ges möjlighet har med rätt stöd förutsättningar att klara ett lönearbete.

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, FUB har lyft frågan om kvaliteten i insatsen daglig verksamhet. De anser att en välfungerande daglig verksamhet innebär ”riktiga” arbetsuppgifter. Ofta handlar det om så kallad utflyttad daglig verksamhet i servicenärings, industriverksamhet, eller i kommunal verksamhet som park- och idrottsförvaltning. Men även sysselsättning i traditionell gruppverksamhet kan upplevas som meningsfull om det finns ett tydligt syfte med den. Avgörande för den upplevda kvaliteten är personalens kompetens och engagemang. Daglig verksamhet är den vanligaste LSS insatsen och omfattade 37 500 personer år 2017.

Kompetensförsörjning

För närvarande råder brist på yrkesutbildad personal inom flertalet yrken inom vård och omsorg, särskilt stor är bristen när det gäller vården om äldre personer. Men även inom omsorgen om personer med funktionsnedsättningar råder brist på kompetent personal. Yrkesgrupperna är också delvis överlappande. Under de närmaste åren råder det också brist på biståndsbedömare och konkurrens om personal med erfarenhet inom yrkesområdet. Svårigheten att rekrytera erfarna biståndsbedömare kan påverka kvaliteten i bedömningar och uppföljningen av insatser. Det saknas formella utbildningar och kompetenskrav för t.ex. personliga assistenter, yrkesgrupper och kompetens varierar för personal på gruppboende och daglig verksamhet. Målgruppen personer med rätt till insats enligt LSS spänner över olika typer av funktionsnedsättningar och ställer krav på specifik kompetens kopplad till de olika målgruppernas och individernas olika behov.

Bostadsförsörjningen

Bostadsförsörjningen för personer med funktionsnedsättningar påverkas av den generella brist på bostäder som råder, den låga takten på nybyggnation som varit under en lång period och långa ledtider från planering till färdig bostad. Olika gruppers behov kan också komma att ställas mot varandra och ekonomiska förutsättningar vid nyproduktion påverkar vilka bostäder och för vilken målgrupp

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

man bygger. I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2018 uppger 169 kommuner att de har underskott på någon form av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Störst är bristen på gruppboende. Antalet kommuner som uppger att de saknar tillräckligt med bostäder för personer med funktionsnedsättning har ökat under flera år.

De senaste fem åren har antalet kommuner som uppger detta ökat med 42 stycken. Bristen på gruppboende får särskilt stora konsekvenser för unga vuxna med funktionsnedsättningar som blir kvarboende hos föräldrarna och inte ges möjlighet till ett självständigt vuxenliv.

LSS är en rättighetslag och kommunerna har skyldighet att tillhandha boenden för de som har rätt till insatsen i enlighet med lagstiftningen. Brist på platser i boenden leder till att allt fler beslut inte kan verkställas i tid, eller alternativa lösningar som inte är optimala för den enskilde och/eller mer kostsamma för samhället.

Situationen i Norrtälje kommun

Översyn lagstiftningen och socialtjänstlagen av LSS

De flesta bedömare tycks vara överens om att någon förändring inom området assistans kommer att ske till följd av översynen av LSS lagstiftningen. Det är dock svårt att förutse vilka konsekvenser blir av eventuella förändringar. Utredningen har inte i uppdrag att föreslå förändringar som leder till ökade kostnader jämfört med idag. Om utredningen ändå anser det nödvändigt att föreslå förändringar för att öka kvaliteten inom något område, ska ökade kostnader finansieras. KSON har i dagsläget ett avtal med TioHundra AB om driften av personlig assistans enligt LSS och Socialförsäkringsbalken, SFB. En utredning som TioHundra AB gjorde i maj 2017 om personlig assistans visar att driften har ett minusresultat om fem miljoner kronor. Främsta anledningen uppges vara gällande kollektivavtal i relation till de beställningar försäkringskassan gör. Nuvarande avtalsperiod sträcker sig till 2019-01-01. Direktionen har i maj 2017 fattat beslut att inför kommande avtalsperiod utreda frågan om eventuell förändring av driftsform samt att förbättra samverkan med försäkringskassan gällande personer med beslut om assistansersättning via SFB.

Hälsa hos personer med funktionsnedsättningar

Inom ramen för "Norrtäljemodellen" har representanter från Norrtälje kommun, Stockholms läns landsting, KSON och TioHundra AB utgjort en fokusgrupp "För en jämlik vård och omsorg inom LSS och socialpsykiatri". Den ojämlikhet i hälsa och levnadsvillkor som Folkhälsomyndighetens rapporter och forskningen visar nationellt finns också regionalt och lokalt. Den växande gruppen personer över 55 år med insatser enligt LSS är en grupp att särskilt uppmärksamma. Kompetens

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

saknas inom detta område i hur man ska bemöta de ökade behoven inom hälso- och sjukvård som denna målgrupp får med stigande ålder. Fokusgruppens förslag är att inom ett fortsatt arbete enligt Norrtäljemodellen gemensamt föreslå åtgärder för en ökad jämlikhet i levnadsvillkor och hälsa för målgruppen.

Delaktighet, tillgänglighet och självbestämmande

Uppdragets genomförande med att ta fram en strategisk plan, LSS 2025, har skett genom fokus på en förtroendeskapande kommunikation och genuint medskapande samt med bred delaktighet. I dessa forum har vision och målbilder formulerats. Delaktighet, empowerment och självbestämmande är nyckelord i den vision som tagits fram. Rätten till meningsfull sysselsättning och arbete för den som har förmåga är avgörande för möjligheten till full delaktighet i samhället på lika villkor.

Kompetensförsörjning

Personalomsättningen bland biståndshandläggarna har minskat från en tidigare hög nivå. Det är fortsatt svårt att rekrytera biståndshandläggare med tidigare erfarenhet. Antalet tjänster har utökats men arbetsbelastningen är fortfarande hög. På utförarsidan finns behov av personal med en högre kompetens än idag. Socionomer och undersköterskor behövs bland annat i verksamheten när fler i målgruppen blir äldre eller får mer komplexa behov. Den växande gruppen personer med neuropsykiatriska funktionshinder ställer krav på en hög och varierad kompetens.

Bostadsförsörjning

Enligt prognosen över framtida behov av boenden för stöd enligt LSS, barn och unga, som presenteras i ”Underlag till Norrtälje kommuns bostadsförsörjningsstrategi”, kommer det att behövas motsvarande en ny gruppboende för barn och unga inom den närmsta femårsperioden. Av prognosen över kommande behov av boenden enligt LSS, vuxna framgår att totalt sju nya LSS-boenden kommer att behövas senast år 2021, utöver de 20 platser i befintliga bostadsenheter som behöver ersättas. Därefter kommer troligen ytterligare ett LSS-boende behövas kring år 2023. Uppgifterna är framtagna första halvan av år 2016 med kompletteringar i början av år 2017 och situationen har förändrats sedan prognosen gjordes.

I nuläget har behovet av barnboende minskat och det finns idag inte behov av ett nytt barnboende.

Behovet att ersätta befintliga boenden med 20 platser är inte heller aktuellt i nuläget. Framtida behov av boendeplatser är svårt att prognosticera. De följer inte befolkningsutveckling på samma sätt som inom andra områden utan påverkas av andra faktorer som är mer oförutsägbara. Behovet av boendeplatser för målgruppen är dessutom mycket varierat, boendeform och omsorgsnivå behöver i hög grad anpassas till den enskildes eller olika gruppers behov, för att hålla en hög kvalitet och vara kostnadseffektivt. Övergången från egen till upphandlad regi som ska

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

påbörjas 2019 förutsätter en långsiktig och hållbar lösning på behovet av varierade boendelösningar.

Efterfrågan på boendeplatser är störst i tätorten Norrtälje. Bristen på hyresrätter gör att en del brukare med boendeplats vårdas på för hög omsorgsnivå på grund av att de saknar bostad där de kan ta emot boendestöd och andra insatser i ordinärt boende. Unga blir kvarboende hos föräldrarna när det saknas bostäder för unga där de med insatser kan klara ordinärt boende. Bristen på boendeplatser och ordinärt boende som är lämpligt, leder till ökad belastning för de anhöriga.

Förvaltningen rapporterar varje kvartal till Inspektionen för vård och omsorg, IVO beslut som inte kunnat verkställas inom tre månader. Insats i form av kontaktperson är de beslut som är svårast att verkställa då det ofta råder brist på lämpliga kontaktpersoner. Varje kvartal rapporterar också förvaltningen 5-10 beslut om insats bostad med särskild service som inte kunnat verkställas. I vissa fall beror det på att den enskilde tackar nej till erbjudet boende men i flera fall kan beslut inte verkställas på grund av resursbrist.

Handlingsplan 2019 – 2025

I handlingsplanen presenteras relaterat till de strategiska områdena:

- Beslutade och påbörjade aktiviteter
- Identifierade områden där det behövs mer kunskap
- Områden där kommande uppdrag behöver formuleras

Handlingsplanen är konkret i vissa avseenden men i andra inte, utan pekar då istället mot det som behöver utforskas och formuleras. Handlingsplanen är förvaltningens styrdokument för det strategiska arbetet LSS 2025. En första uppföljning av handlingsplanen är beslutad till juni 2019.

KSON skriver i verksamhetsplanen för 2018 – 2020 att de kommande åren behöver styrningen utvecklas både inom den egna koncernen och i själva verksamheten. ”Inte minst behöver nya ersättningsmodeller tas fram som möjliggör en ökad digitalisering, innovativa samarbeten samt kvalitetshöjning. Inom planperioden kommer stora utvecklingsarbeten inom förbundets alla verksamhetsområden att genomföras.”

Framtidens LSS 2025 är en del av detta arbete. Aktiviteter inom de olika strategiska områdena kommer att pågå under hela planperioden med kontinuerliga uppföljningar.

Ekonomiska förutsättningar

KSON:s ekonomiska läge är ansträngt. För att utveckla verksamheten och möta behoven krävs innovativa samarbeten och samverkan för bästa resursutnyttjande. KSON har följande budgeterade och planerade kostnader 2018 – 2021 inom områdena ordinärt och särskilt boende.

Budget ordinärt boende, särskilt boende	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Daglig verksamhet LSS (mnkr)	61,3	64,5	66,1	69,6	73,3
Assistansersättning SFB, LSS (mnkr)	40,4	42,7	44,8	47,2	49,6
Boende LSS, vuxna (mnkr)	128,2	112,3	126,0	132,6	139,6
Boende LSS, barn och unga (mnkr)	18,7	17,8	17,9	18,9	19,9

Därutöver har KSON budgeterade och planerade kostnader för ”övriga verksamheter, inklusive satsningar”. Inom området särskilt boende, tillsammans för båda målgrupperna LSS och äldre, cirka 30 mnkr per år 2019-2021. Inom området ordinärt boende, för båda målgrupperna tillsammans cirka 100 mnkr per år 2019-2021. Medlen avser att täcka kostnader för bland annat utveckling inom digitalisering och ökade behov inom kompetensförsörjning.

God kvalitet och hög rättssäkerhet vid myndighetsutövning och uppföljning av insatser

I oktober 2018 kommer beslut att fattas om en gradvis övergång av verksamheter inom LSS-området från eget driftsansvar till upphandlad regi.

Organisationsförändringen är en ambitions- och kvalitetshöjning.

I december 2018 kommer utredningarna angående förändringar i socialtjänstlagen och LSS att lämna sina betänkanden. Eventuella förändringar i lagstiftningen kan träda i kraft tidigast juli 2019.

Biståndsavdelningen ansvarar för myndighetsutövning och uppföljning av insatser. Avdelningen har under 2018 genomfört och påbörjat åtgärder som höjer kvaliteten i arbetet. Rutiner för handläggning finns framtagna och arbete pågår med att ta fram riktlinjer som ska vara klara i september 2018. Handläggare och chefer har tillgång till juridisk konsultation. Tjänsten är upphandlad och utförs av JP Infonet, juridisk information, beslutsstöd och kompetens. Biståndsavdelningen har utökat sin bemanning med två nya tjänster biståndshandläggare och utöver enhetschef finns också gruppleddare som stöd för handläggarna.

Implementeringen av IBIC har påbörjats. Individens behov i centrum, IBIC, är ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt för biståndshandläggare som arbetar med vuxna personer från 18 års ålder, oavsett funktionsnedsättning, som är i behov av insatser enligt SoL och/eller LSS. BBIC är motsvarande systematiska arbetssätt för utredning av barns behov, som är anpassat för och används mest inom den sociala barn och ungdomsvården. Implementeringen av IBIC pågår på biståndsavdelningen och beräknas vara klar till årsskiftet 2018/2019. Under 2019 implementeras IBIC inom LSS och socialpsykiatri.

Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet är påbörjat. Hösten 2018 startar arbetet med att införa ett systematiskt kvalitetsarbete som är gemensamt och inbegriper hela förvaltningen. Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet kommer att pågå fortlöpande under hela perioden 2019 – 2025.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Jämlikhet i hälsa och livsvillkor

Hösten 2018 utformas det fortsatta arbetet för jämlikhet i hälsa inom förebyggande hälsovård såväl som hälso- och sjukvård samt jämlikhet vid rehabilitering och habilitering. Inom ramen för den strategiska planen föreslås en fördjupad utredning av de lokala behoven med uppdrag att lämna förslag på förändringar som behöver genomföras under perioden 2019-2025.

Jämlikhet i livsvillkor förutsätter en meningsfull sysselsättning och lönearbete för de som har förmåga. Det finns behov av mer kunskap om behov och lokala förhållanden innan specifika utvecklingsuppdrag kan formuleras. Arbetet för jämlikhet i livsvillkor kommer att pågå under hela perioden 2019 – 2025 med en första uppföljning i juni 2019.

Självbestämmande och delaktighet

Under våren 2019 kommer KSON att ta fram en strategi för digitalisering. Ett fokusområde, bland flera, inom området digitalisering, är digitalisering som hjälpmedel för ökad delaktighet.

Förvaltningens styrning inom området ska utvecklas så att rätten till självbestämmande är säkerställd vid alla former av insatser. Former för styrning samt KSON:s och utförarnas kunskap inom detta område ska utvecklas. Vid uppföljning av insatser ska rätten till självbestämmande särskilt beaktas. I remissvaren är det flera som lyfter frågan om valfrihet vid verkställande av insats och önskar att den ska öka.

Arbetet kommer att pågå under hela perioden 2019 – 2025 med en första uppföljning i juni 2019

Stöd till anhöriga

Hösten 2018 kommer en heltidstjänst som anhörigstödssamordnare vara på plats. Samordning av anhörigstöd är en del av KSON:s ordinarie verksamhet. Våren 2019 kommer arbetet med kartläggning av behoven och av de resurser som finns idag, att genomföras. Samverkan med olika aktörer är avgörande för att kunna erbjuda ett behovsanpassat och brett anhörigstöd i hela kommunen. Med start 2019 och fortlöpande kommer satsningar att göras på kompetensutveckling internt och externt.

Bostadsförsörjning

Behovet av boendeplatser är stort under perioden 2019 – 2025. Enligt Norrtälje kommuns underlag till boendestrategi 2016 med komplettering 2017 finns det behov av ett nytt boende för barn och unga och 7 – 8 boenden för vuxna till år 2023 samt 20 platser i nuvarande boenden som kan behöva ersättas.

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Situationen i nuläget är förändrad. Det finns i dagsläget inget behov av ytterligare ett barnboende i Norrtälje kommun. Det kommer att finnas ett fortsatt behov av enstaka platser för ungdomar som till exempel går en utbildning på annan ort. I nuläget finns det inte heller längre behov av enstaka plaster för vuxna som ersättning för nuvarande platser. Prognoserna är dock osäkra då behovet kan variera över tid. Det finns ett stort behov av varierade boendeformer för att möta den enskildes individuella behov. En grupp att särskilt uppmärksamma är unga vuxna med funktionsnedsättningar och deras behov av att flytta hemifrån och få möjlighet till ett självständigt vuxenliv.

2019 kommer ett nytt serviceboende med nio platser att öppnas i tätorten Norrtälje. Därutöver projekteras för ytterligare två service bostäder och en gruppboende under åren 2021 – 2022. Därutöver är behovet enligt prognosen cirka ytterligare 30 platser 2025.

Kompetensförsörjning

Frågan om kompetensförsörjning och kompetensutveckling är gemensam för omsorgen om äldre och för funktionsnedsatta. I arbetet med att ta fram en lokal kvalitetsplan för äldre har ett antal åtgärder identifierats som också har bäring på funktionshinderområdet. Arbetet i denna fråga kommer därför att samordnas.

Under år 2019 etableras kontakt med lokala utbildningssamordnare inom vård och omsorgsutbildningar. Kontakter har redan tagits med Rodengymnasiet. Vuxenutbildningen i Norrtälje skriver i sin remiss att de önskar samarbete med KSON omkring kompetensförsörjning och kompetensutveckling.

Förvaltningens styrning inom området ska utvecklas. Personalens kompetens i relation till den enskildes behov ska säkerställas. Kompetensutveckling behövs inom flera områden, både en generell höjning av kompetensen och en specialistkompetens inom specifika områden relaterat till målgruppens behov och i relation till att målgruppens behov förändras. Exempelvis när andelen som är äldre ökar och därmed behovet av kunskap inom hälsovård, sjukvård och åldrande.

Sammanfattning handlingsplan 2019 – 2025

Aktiviteter och uppföljningar inom de olika områdena kommer att pågå under hela planperioden.

Strategiska områden	Beslutade och påbörjade aktiviteter	Identifierade områden där det behövs mer kunskap	Områden där kommande uppdrag behöver formuleras
God kvalitet och rättssäkerhet	<ul style="list-style-type: none"> - Verksamhetsövergång från egen drift till upphandlad regi - Implementering IBIC - Systematiskt kvalitetsarbete, processkartläggningar - Riktlinjer för handläggning av bistånd enl LSS 	<ul style="list-style-type: none"> - Konsekvenser av förändringar i lagstiftningen 2019/2020 till följd av översyn av LSS och socialtjänstlagen 	
Jämlikhet i hälsa och livsvillkor		<ul style="list-style-type: none"> - Fördjupad kunskap om målgruppens behov inom området hälso- och sjukvård - Fördjupad kunskap om behov och konsekvenser kopplade till att fler i målgruppen är 65 år eller äldre 	<ul style="list-style-type: none"> - Närmare utreda utbud och valfrihetsbegreppet kopplat till daglig verksamhet inklusive habiliteringsersättning
Självbestämmande delaktighet	<ul style="list-style-type: none"> - Strategi för digitalisering 	<ul style="list-style-type: none"> - Fördjupad kunskap om hur digitalisering samt andra metoder kan användas som hjälpmedel för ökad delaktighet 	
Stöd till anhöriga	<ul style="list-style-type: none"> - Utveckling av anhängstöd inklusive kartläggning av behov och resurser. Kompetensutveckling inom området anhängstöd intern och externt 		
Bostadsförsörjning	<ul style="list-style-type: none"> - En servicebostad med nio platser i drift 2019 - Ytterligare tre projekterade. Totalt 30 platser 2021/2022 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuerlig uppföljning och planering av behovet 	<ul style="list-style-type: none"> - Enligt nuvarande prognos behövs ytterligare 30 platser till 2025

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Kompetensförsörjning	<ul style="list-style-type: none">- Samordna planering och åtgärder med arbetet runt kvalitetsplan för äldre- Etablera kontakt med lokala utbildningsanordnare inom vård och omsorgsutbildningar	<ul style="list-style-type: none">- Fördjupad kunskap om kompetens och behov inom området, nationellt, regionalt och lokalt	
----------------------	---	---	--

Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje

Referenser

<https://www.regeringen.se/49bde0/contentassets/72147037df874b5da65fb16afd376244/oversyn-av-insatser-enligt-lss-och-assistansersattningen.pdf>

https://www.regeringen.se/4990f8/contentassets/33edad03045a4d4bb25ee8110aa983e7/tillaggsdirektiv-till-lss-utredningen--dir.-2018_35.pdf

<http://www.vetenskaphalsa.se/att-aldras-med-funktionsnedsattning/>

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/livsvillkor-levnadsvanor/funktionsnedsattning/slutrapport-funktionshindersuppdraget-2011-2016.pdf>

https://www.med.lu.se/hv/forskargrupper/haelsofraemjande_komplexa_interventioner/medarbetare/ahlstroem_gerd

<http://www.vetenskaphalsa.se/forsta-generationen-aldre-med-utvecklingsstorning/>

http://malmo.se/download/18.7acbdba51446ef6eb0ea4b/1491298387956/2014_1_Aldrande_funktionsnedsattningar.pdf

<http://www.vetenskaphalsa.se/vara-aktiv-i-vardagen-nyckeln-till-halsa/>

<http://www.mfd.se/delaktighet/funktionshinderspolitiken/>

<https://delaktighetsmodellen.se/delaktighetsmodellen/spridning-av-delaktighetsmodellen/>

<https://fou-sodertorn.se/wp-content/uploads/2016/12/Rapport-nr-149.pdf>

<https://www.altinget.se/vard/artikel/daglig-verksamhet-flyger-under-kommunpolitikernas-radar>

<http://www.mfd.se/kunskapsomraden/>

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsekaten-i-korthet/olika-grupper/funktion/>

<http://www.fub.se/om-fub/aktuellt/nyheter/dagens-gruppbofostader-och-datidens-institutioner>

<https://www.norrtalje.se/info/bo-och-miljo/byggprojekt2/oversiktsplan-och-detaljplanering/overgripande-strategier/bostadsforsorjningsstrategi-for-norrtalje-kommun/>